

Катерина ГОНЧАРЕНКОзаступник головного редактора науково-теоретичного часопису
«Вища освіта України»**ОГЛЯД
НА ДОСЛІДЖЕННЯ PIERRE BOURDIEU –
SCIENCE DE LA SCIENCE ET REFLEXIVITE**

Увазі науковій спільноти пропонується огляд на книгу сучасного французького інтелектуала – П'єра Бурдьє «Наука про науку та рефлексивність» / Bourdieu, Pierre. *Science of science and reflexivity*.

Саме в цій роботі французький інтелектуал звертає увагу на проблеми, з якими стикається наука у ХХІ ст. А точніше, йдеться про те, що наука ризикує стати повною мірою контрольованою економікою та політикою. Так, є ризик, що вона може потрапити під контроль великих корпорацій, які провадять дослідження з біотехнологій, медицини, генної інженерії чи військової справи. Зазвичай корпорації встановлюють монополію над окремими дослідженнями для максимального отримання прибутку. Таким чином, наука може виявитися небезпечною для людства та згубною. Саме тому П'єр Бурдьє звертає увагу на те, що додаткового вивчення потребує взаємозв'язок теоретичної та прикладної складових науки. П. Бурдьє вважає, що мають бути вивчені соціальні умови, у яких розвивається наука. Це допоможе їй врятуватися від сил, які претендують на її об'єктивність і можуть її використовувати. Вивчення соціальних умов допоможе захистити науку від політичних та економічних маніпуляцій.

«Наука знаходиться під загрозою регресу. Автономія, яку науці вдалося поступово обстояти поряд з релігійною, економічною та політичною владою та навіть державною бюрократією, гарантує їй мінімальні умови незалежності. Та ці умови в наш час

є надто незначними. Соціальні механізми, які влаштовані таким чином, що з-поміж конкурентних сил між рівними, до яких належить і наука, виникає низка зваб. Як от підкоритися економічним інтересам та звабам мас-медіа, що входить в резонанс з зовнішньою критикою та внутрішньою дискредитацією різними силами. Поряд з цим «постмодерністська маячня» / *déligant postmoderne* виявляється крайнім аргументом, що здатний підірвати довіру до науки, особливо, соціальної. Так, наука опиняється в небезпеці, а в силу цього і сама стає небезпечною» (с. 6).

Надзвичайну небезпеку, як вважає П. Бурдьє, несе для соціальної науки економічний тиск. «Фахівці з цієї сфери знання – соціологи, є об'єктом прискіпливої уваги. Для тих, хто погоджується обслуговувати домінуючу точку зору, просто не помічаючи багатьох речей, така увага носить позитивний характер, що виражається в гарній матеріальній та символічній оплаті. Навіть за умови їх низького рівня професійності. Для інших же, тих хто просто робить свою справу, щоб хоч мінімально відкрити істину соціального світу, [увага економічних сил] виявляється негативною та недоброзичливою, а інколи навіть руйнівною» (с. 7).

П'єр Бурдьє вважає, що більш раціональнішим було б економічним і політичним силам дати можливість «тим, хто займається наукою, краще зрозуміти соціальні механізми, які спрямовують наукову практику, що б дозволило стати

повноправними «господарями», не лише «природи», відповідно до старої картезіанської максими, але й соціального світу, в якому й відбувається виробництво знань про природу» (с. 8).

Під час аналізу та зняття вуалі з наукового поля французький інтелектуал виводить деякі значимі висновки. Насамперед він закликає дивитися відверто на наукове поле, що не є автономним, а залежить від інших соціальних полів. Хоча в ньому і діють свої власні правила, логіка функціонування, та все ж вони зазнають значного впливу з боку соціального чи економічного капіталів. Оскільки ці капітали ніколи не розподіляються рівномірно, то це може призводити до різних ситуацій із негативними наслідками. До прикладу, небезпеку несе лобювання фінансованих, але при цьому ризикових наукових розробок. Чи просування сумнівних наукових теорій (у тому числі розповсюдження літератури такого ж сумнівного

штибу). Саме завдяки розумінню функціонування наукового поля, прийняттю ілюзорності та сумнівної об'єктивності наукового знання, визнанню соціальних факторів як таких, що формують наукову картину світу, уможливилось і критичне ставлення до нього.

Попри це, саме наукове поле теж має свою структуру, яка нічим не відрізняється від структури соціального поля. У ній також діють механізми боротьби за владу та ресурси. Будь-яке наукове знання відображає інтереси й цінності наукового співтовариства / кола науковців. Просування їх ідей залежить від рівня фінансування інституції / установи.

Тому маємо взяти на озброєння цю роботу, аби бути більш пильними та відповідальними до тих теоретичних чи практичних розробок, які впроваджуються, застосовуються, а надалі поширюються. Цю роботу рекомендуємо до ознайомлення та вивчення.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Bourdieu, Pierre** (2001). *Science de la science et reflexivite*. Cours de College de France 2000–2001. Paris: Raisons d'agir. 239 p.
2. **Dufour, F.G.** (2010). The Significance and Ambiguities of Bourdieu's Economic Sociology. *Historical Materialism*, 18 (1), 178–192.